

ОБЩЕСТВЕНО ОБСЪЖДАНЕ (чл. 14, ал. 2 от ПМС № 142/2019 г.) НА ТРЕТИ РАБОТЕН ПРОЕКТ НА ПРОГРАМА „ОКОЛНА СРЕДА“ 2021-2027 г.

9.2.2021 – 12.3.1.2021 г.

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
1.	Силвия Георгиева Изп. директор НСОРБ namrb@namrb.org	<p>По приоритетна ос 2 „Отпадъци“</p> <p>Мерките в Приоритетна ос 2 подчертават усилията за засилване на ефекта на заложената в ПОС специфична цел за “Насърчаване на прехода към кръгова и ресурсно ефективна икономика”, което от своя страна осигурява необходимите стимули за постигане на стратегическите цели на ЕС, за преминаване от линейна към кръгова икономика и ресурсна ефективност. Те са насочени към реализацията на проекти, свързани с: намаляване на количествата генерирани отпадъци; създаване на условия за повторна употреба; увеличаване на дела на разделното събиране и рециклиране, за сметка намаляване на депонирането; повишаване на осведомеността на жителите и генераторите на отпадъци в съответните населени места; пилотно обследване на системите за управление на отпадъците и набиеляване на мерки за оптимизирането им.</p> <p>В същото време се констатира, че спрямо вторият вариант на ПОС е отпаднала мярката за „извършване на рекултивация и укрепване на съществуващи клетки и депа с възможност за удължаване на</p>	<p>Предложението на НСОСРБ е консултирано с компетентната дирекция в МОСВ, тъй като мярката е извадена от обхвата на ПОС 2021-2027 въз основа на становище на представителя на дирекция „Управление на отпадъците и опазване на почвите“ (УООП) в рамките на Тематичната работна група за разработване на програмата. В предоставеното становище дирекция УООП подкрепя отпадането на мярката за рекултивация на депа със следните мотиви: Европейското и национално законодателство изисква финансови гаранции от собствениците на депата по отношение закриването и</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p><i>експлоатационния им период, безувеличаване на капацитета им</i>“, която пряко касае общините, тъй като дава възможност за предоставяне на финансов ресурс, при спазване на всички изисквания и приоритети на политиките за управление на отпадъците.</p> <p>Не без значение е и факта, че наличието на подобна мярка е напълно съобразено с текстовете на Регламента за ЕФРР и КФ и принципите за опазване на околната среда.</p> <p>В тази връзка, с настоящото становище предлагаме възстановяване на мярката в окончателния вариант на ПОС 2021-2027, тъй като отпадането ѝ би лишило общините от една възможност за осигуряването на средства за тези толкова необходими и важни рекултивационни дейности, без допълнително финансово натоварване на местните жители и стопанските субекти.</p>	<p>следексплоатационните грижи на площадките на депа. Цената на депониране на отпадъците се определя с план-сметки за всяка от дейностите по изграждане, експлоатация, мониторинг, закриване и следексплоатационни грижи за депото при отчитане на очаквания годишен обем на постъпващите отпадъци за целия период на експлоатация на депото и трябва да възстановява разходите за изграждане на депото и да покрива разходите за експлоатация, мониторинг, закриване (вкл. рекултивация) и след експлоатационни грижи за площадката на депото за период не по-кратък от 30 години, както е заложено в чл. 14, ал. 5 и 6 от Наредба № 6/2013 г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци. Въз основа на проекта на рекултивация на депото се определя размера на обезпеченията, изисквани при депониране на отпадъци, с които трябва да се изпълнят заложените изисквания на чл. 60 от Закона за управление на отпадъците (ЗУО) и чл. 3 от Наредба № 7/2013 г. за реда и начина на изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията,</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			<p>изисквани при депониране на отпадъци. Целта на въведения финансов инструмент по чл. 60 (обезпечения) от ЗУО е осигуряване на необходимите средства за рекултивация и следексплоатационни грижи на депата. Стойността на месечните отчисления се определят от всеки собственик на депото. Натрупаните средства от обезпеченията по чл. 60 от ЗУО са целеви и те не могат да се изразходват за други цели освен за закриване и следексплоатационни грижи за депата. Конкретно по отношение на дейността „повторно преработване на депонирани отпадъци“ считаме, че визираните количества отпадъци вече са били отчетени за съответната година, като обезвредени и последващи дейности с тях не биха повишили резултатите за изпълнението на целите по чл. 31, ал. 1, ал. 3, ал. 4 и ал. 5 от ЗУО.</p> <p>Съобразено с компетенциите на дирекция УООП на МОСВ по политиката по управление на отпадъците и изразеното от тях становище, предложението за възстановяването на мярката за рекултивация на депа в проекта на ПОС 2021-2027 г. не може да бъде прието.</p>
2.	Андрей Ковачев, член на УС на	По приоритет 1 “Води“	

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
	СДП „БАЛКАНИ“ office@balkani.org	<p>Вече трето поред становище от името на СДП „Балкани“ се обръщаме към Вас с една и съща молба – в програма „Околна среда“ да се включат индикатори за процентите, с които ще се намалят загубите на вода от водоснабдителната мрежа в резултат от интервенциите по програмата. В Справката за проведените консултации по I-ви вариант на ПОС 2021-2027 г ни казвате: „Предвижда се след изясняване на тази конкретика по бъдещата процедура за строителство да бъдат изисквани и допълнителни индикатори, както „%“ на намаляване на загубите на вода, в унисон с направеното и по ОПОС 2014-2020 г.“. Вече навлизаме в последната фаза на изпълнение на ОПОС 2014 – 2020, а такава информация не е налична публично за финансираните проекти по ос 1, свързани с рехабилитация на водопреносна мрежа.</p> <p>Версия 3 на ПОС отново няма измерими индикатори в тази връзка. Докладът по ЕО констатира, че „Намаляването на загубите на вода в резултат на планираните инвестиции във водоснабдителната инфраструктура ще намали водовземането като мярка, насочена към адаптиране към изменението на климата.“ и „Изпълнението на мярката има положително въздействие върху състоянието на подземните води чрез намаляване загубите на вода.“ Не става ясно как се е стигнало до това заключение без каквато и да било параметри.</p> <p>Препоръката ни, отново, е с цел да се осигури прозрачност на данъкоплатците (българските граждани осигуряват националното съфинансиране на мерките по програмата) да има ясно поставени цели и индикатори за намаляването на загубите на вода по мрежата.</p>	<p>Отчитаме съществеността на отправената препоръка, тъй като намаляването на загубите на вода е една от значимите теми както за опазването на природния ресурс, така и за осигуряване достъпността му за населението на социално поносима цена. Конкретни показатели за изходни и целеви стойности за намаляване загубите на вода ще бъдат установени след конкретното обследване на обхвата на инвестициите в рамките на регионалните прединвестиционни проучвания (РПИП) за 6-те новоконсолидирани района, разработването на които е в процес на възлагане от страна Министерство на регионалното развитие и благоустройството. В този смисъл залагане на процент за намаляване на загубите на вода като индикатор на ниво програма на този етап не може да бъде обосновано. Следва да се има предвид, че същият ще продължи да бъде залаган като индикатор за изпълнение за проектните предложения по предстоящите процедури за изграждане на ВиК инфраструктура в продължение на практиката от програмен период 2014-2020 г.</p> <p>Проблемът със загубите на водата е с обществена значимост и в тази връзка</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			<p>информация и доклади по този въпрос са публично достъпни, като например докладите на Комисията за енергийно и водно регулиране и годишните доклади за изпълнение на ОПОС, които се публикуват на интернет страницата на програмата: https://www.eufunds.bg/bg/opos/term/413</p>
		<p>По приоритет 3 „Биологично разнообразие“</p> <p>Във версия 3 на програмата са заложили „консервационни мерки, изискващи изграждане на инфраструктура и съоръжения, в това число съоръжения за обществен достъп“ по подхода ИТИ. Докладът по ЕО никъде не разглежда въздействието на въпросната инфраструктура върху защитените зони и предмета на опазване там.</p> <p>Препоръката е да се оцени въздействието на предвидената инфраструктура.</p>	<p>Докладът за екологична оценка (ДЕО) разглежда и анализира предвидените мерки за подкрепа чрез ПОС 2021-2027 г. Трябва да се има предвид, че въпросните „консервационни мерки, изискващи изграждане на инфраструктура и съоръжения, в това число съоръжения за обществен достъп“ са залегнали в проекта на Национална рамка за приоритетни действия за Натура 2000. Последната е благоприятстващо условие за държавата членка, което подлежи на съгласуване с ЕК.</p> <p>Подходът за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) представя начина, по който ще бъдат избирани операциите за подкрепа и не предвижда мерки, различни от хоризонтално заложените в приоритета.</p> <p>Изрично обследване на въздействието на предвидената инфраструктура би могло да бъде направено на последващ етап, когато има по-голяма конкретика по</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			отношение на детайлните параметри – тип на инфраструктурата, конкретно място, където ще бъде изградена, предвидени методи, периоди на работа и т.н. Към настоящия момент подобна детайлизация е технически невъзможна, което не позволява извършване на подобна оценка. В този смисъл, отделно разглеждане на въздействието на тези мерки в рамките на ДЕО не е обосновано към настоящия момент.
		<p>По отношение на процеса на разработване на ПОС 2021 - 2027</p> <p>В справката за проведените консултации по I-ви вариант на програмата ни информирате за процеса на сформирание на тематичната работна група за разработване на Програма „Околна среда за програмен период 2021-2027 г. Моля, да имате предвид, че там представител на екологичните организации, който да разпраща материали и да събира обратна връзка няма, такива изисквания не са били поставяни на никой член на работната група нито от секретариата на ТРГ, нито от нормативната уредба. ТРГ вероятно, на хартия може би отчита, че има, но такъв представител на практика няма. Това е важен пункт за следващи стъпки за подобряване на уредбата регламентираща участието на заинтересованата общественост, а именно – към представителите на юридическите лица да има изисквания за реално представителство с разпращане на информация и събиране на обратна връзка, което да може да бъде доказано.</p>	<p>Съгласно т. 1 от Приложение № 2 към чл. 9, ал. 4 от ПМС № 142 от 7 юни 2019 г. за разработване на стратегическите и програмните документи на Република България за управление на средствата от фондовете на ЕС за програмния период 2021-2027 г. /ПМС № 142/2019 г./, Министерството на околната среда и водите стартира процедура за избор на ЮЛНЦ за общественополезна дейност, чиито представители да участват в състава на ТРГ за разработване на оперативна програма „Околна среда“ за програмен период 2021-2027 г., като покани за участие ЮЛНЦ за общественополезна дейност, работещи в сферата на: равенството между мъжете и жените, недискриминацията и равните възможности; социалното включване и интегрирането на маргинализираните групи; на екологични организации;</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			<p>образованието, науката и културата и организации на местните инициативни групи и местните инициативни рибарски групи за изпълнение на подхода „Водено от общностите местно развитие“.</p> <p>Във връзка с гореизложеното и след оценка на получените писмени заявления за избор на ЮЛНЦ, в съответствие с т. 6 и т. 11 от Приложение № 2 към чл. 9, ал. 4 от ПМС № 142/2019 г., УО на програмата е уведомила лицата, отговарящи на критериите по чл. 9, ал. 1 и 3 от ПМС № 142/2019 г., като същите са поканени да излъчат един общ представител на съответната група ЮЛНЦ за основен член и до трима представители за резервни членове.</p> <p>В допълнение, следва да имате предвид и нормативното изискване, посочено в чл. 7, ал. 9 от ПМС № 142/2019 г., според която „членовете на групите юридически лица с нестопанска цел, работещи в обществена полза, представят информация относно дейността на съответната работна група на организациите, които са ги излъчили.</p>
3.	доц. д-р Николай Вълчев - Директор Институт по океанология	<p>Общи впечатления</p> <p>В работния вариант на програмата за околна среда (ПОС) за периода 2021-2027 г. са идентифицирани някои от най-сериозните съвременни предизвикателства в областта на водите, биоразнообразието и риска от</p>	

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
	<p>„Фритьоф Нансен“ - БАН office@io-bas.bg</p> <p>*След срок</p>	<p>екстремни климатични явления, които изискват навременни, дори спешни мерки.</p> <p>Безспорно планираните дейности по изграждане и осъвременяване на инфраструктурата, свързана с пречистване и пренос на води, е важна стъпка към подобряването на екологичното състояние на водите тела и постигане на по-високо качество на живот на засегнатите общности по устойчив начин. Много добро впечатление прави планираният набор от дейности по отношение на приоритет „Биоразнообразие“, които включват както административни, така и проучвателни мерки.</p> <p>Разпознаването на превенцията от настъпване на негативни (опасни) явления като ключов процес в управлението на риска, с което е възможно да не се допуснат или да се намалят загубите, причинени от настъпването на такива събития, заслужава изключително висока оценка. Фокусирането на усилията на МОСВ върху превенцията, чрез инвестиции в изграждане на съвременни системи за ранно предупреждение, показва задълбочено познаване на проблема и отразява намерението на министерството да се потърсят решения на добро съвременно ниво.</p> <p>Наред с положителна оценка, които проекта на ПОС (2021-2027г.) безспорно заслужава, намираме, че определени приоритети изискват доразвиване и допълване.</p> <p>Конкретни бележки, препоръки и предложения</p> <p>1. Идентифицираните предизвикателства и част от мерките са с твърде общ характер. По отношение на приоритет „Води“, например, програмата залага на финансиране на мерките от ПУРБ и ПУРН, но няма яснота относно това кои от тях са приоритетни за МОСВ за този програмен период. Би било добре да се постави акцент върху някои важни предизвикателства - разширяване на възможностите за оценка и моделиране на замърсяването от дифузни източници, изучаване на адаптацията на водните и социално-икономическите системи към измененията в климата, количествена оценка на екосистемните услуги на водните екосистеми, разработване на прагове за допустимо съдържание на замърсители в живите организми. Всички тези дейности биха подпомогнали подготовката на следващите</p>	<p>Третият цикъл от ПУРБ и ПУРН се финализират с финансиране от ОПОС 2014-202 г. В рамките на съгласувателните процедури за одобрението на тези документи, може да се получи поглед за приоритетите в тях. Тъй като обаче, така както и във ВиК отрасъла, мерките в ПУРБ надвишават възможностите за финансиране чрез ПОС 2021-2027 г. се очаква ПОС да финансира чрез интегрираните</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>ПУРБ, като предоставят научна обосновка на планираните мерки, поставените екологични цели и сроковете за постигането им.</p> <p>По отношение на ресор „Биоразнообразие“ липсва яснота по какъв начин ще се избират приоритетните защитени зони по НАТУРА 2000, за които е предвидена подготовката на първите планове за управление, както и типовете мерки за опазване на видове и местообитания, които ще се финансират. По отношение на приоритет „Риск и изменение на климата“ бихме искали да подчертаем, че инвестицията в проучване на възможностите на „зелената инфраструктура“ като алтернатива на „сивите“ решения, би могла да се приложи не само за градските зони и републиканската пътна мрежа, но и за морската среда, поради което се</p>	<p>териториални инвестиции санитарно охранителни зони на водоизточниците, предвид значимостта им, в случай че регионалните партньори на ниво регион за планиране се обединят около подобно искане за финансиране.</p> <p>В допълнение, следва да се отчете фактът, че през програмния период 2014-2020 г. ОПОС финансира 3 проекта с отношение към мониторинга на водите и изграждането на мрежите за мониторинг на количеството и качеството на водите. Детайлна информацията в тази връзка, от която Институтът по океанология би могъл да се възползва, би могла да бъде получена от ИАОС или от компетентната дирекция Управление на водите в МОСВ.</p> <p>Що се отнася до мерките в ресор „Биоразнообразие“, следва да се има предвид, че планове за управление няма да бъдат разработвани на база приоритетност на защитени зони, а се планира хоризонталното им разработване за всички зони. Типовете мерки ще бъдат детайлно дефинирани в плановете въз основа на анализите и изводите, залегнали в Националната рамка за приоритетни действия за</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>препоръчваме това да бъде отразено програмата за настоящия програмен период.</p> <p>2. Представената програма оставя впечатление, че като цяло липсва фокус върху морската околна среда. Въпреки че част от планираните мерки предполагат принос към подобряване на състоянието на морската среда (ВиК, биоразнообразие, ПУРБ и ПУРН), считаме, че в планираните мерки липсва конкретен акцент върху морските води. По такъв начин, за нас остава неясно дали МОСВ разпознава морската околна среда като приоритетна област на интервенция през настоящия програмен период и дали планираните мерки ще отговорят на предизвикателствата, свързани с управлението на морските води. В тази връзка бихме препоръчали намеренията на МОСВ по отношение морската околна среда да бъдат по-ясно дефинирани.</p> <p>3. Считаме, че би било добре да се акцентира, където е възможно, върху</p>	<p>Натура 2000, който документ е благоприятстващо условие за държавата-членка за периода 2021-2027 г.</p> <p>Следва да се има предвид също така, че МОСВ ясно отчита необходимостта от защита на морската околна среда. Прекият принос на ПОС 2021-2027 г. е за изпълнение на ПУРБ, като следва да се има предвид приносът по отношение на крайбрежните води. По този начин мерките по приоритет „Води“ имат принос и по отношение на Морската стратегия. Пряк принос към Морската стратегия имат и мерките по приоритет „Биоразнообразие“ във връзка с планираните дейности за морските защитени зони по Натура 2000. Относно мерките по „Биоразнообразие“ някои от тях са от значение за и за Рамковата Директива за Водите – свързани с влажни зони и защитени зони от мрежата „Натура 2000“. В допълнение, дейности в изпълнение на морската стратегия се предвижда да бъдат изпълнявани и чрез Норвежкия финансов механизъм и средства от държавния бюджет.</p> <p>В заключение, УО оценява високо работата и постиженията в научно-изследователската и приложна дейност в</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>научно- приложните мерки. Участието на академичната общност не бива да се ограничава само до приоритет „Биоразнообразие“ както става ясно от програмата, а следва да се търси активно и в другите области, тъй като редица предизвикателства нямат готови решения, а изискват предварително проучване и подготовка на мерки, специфични за конкретния проблем и/или географски район. Смятаме, че решаването на проблемите в направленията „Води“, „Биоразнообразие“ и „Адаптация към климатичните изменения“ е възможно само при наличието на добра научна обосновка, която изисква широк набор от предварителни изследвания.</p>	<p>областта на приложимите сфери в сектор околна среда. Спецификата на програма „Околна среда“ е прилагането на практика на утвърдените и влезли на пазара научни технологии. По отношение на финансирането на същинската дейност на Института и ремонтните работи препоръчваме да се проучат възможностите по Програмата за научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021-2027 г., която е в процес на разработване и съгласуване със службите на ЕК.</p>
		<p>Финансова рамка ОПОС е един от основните финансови инструменти на МОСВ, чрез който в дадения програмен период се финансират дейности по политики свързани с водите, морската среда и защитата от наводнения. Поради това, програмата представлява интерес за секцията, като потенциална възможност за финансиране на научно-приложени изследвания в помощ на управлението на ресор „Води“. Документът представя намеренията на МОСВ да финансира дейности по определени приоритети. Институтът по океанология - БАН е водещият морски изследователски център в България. Съгласно чл. 171, алинея 2, т. 3 от Закона за водите и чл. 3, алинея 11 от Наредбата за опазване на околната среда в морските води Институт по океанология провежда мониторинга, свързан с прилагането на РДВ и РДМС. Във връзка с изготвянето на национална стратегия за Черно море от предходната програма, която все още не е финализирана, и е цел доизграждане на системите за мониторинг на водите предлагаме новата оперативна програма да подпомогне Института в следните направления: 1. Подпомагане на предстоящия през 2022 г. класов ремонт на НИК</p>	<p>Във връзка с отправените от Вас предложения препоръчваме да се установи контакт с бенефициентите по ОПОС 2014-2020 г. по процедура BG16M1OP002-1.004 - Разработване и въвеждане на методи за анализ на води, седименти и биота и дооборудване на лаборатории на Изпълнителната агенция по околна среда (https://eumis2020.government.bg/bg/s/Procedure/InfoEnded/b0c495b9-c864-4e05-ab7b-93556a3edbed), чрез която са оборудвани ИАОС и 8 лаборатории в страната. Също така е подходящо да се установи контакт с дирекция УВ в</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>„Академик“, като основно средство за изпълнение на мониторинга, което ще осигури провеждането му в периода до 2027 г.</p> <p>2. В случай, че структурите на МОСВ разполагат с високо технологична апаратура за изследване на приоритетни вещества и специфични замърсители в морска вода, седименти и биота - Масспектрометър с индуктивно свързана плазма (ICP MS), Газов хроматограф е масдетектор и хедспейс (GC MS HS), Течен хроматограф е масдетектор (LC MS/MS), която не използват, предлагаме да обсъдим вариант за преотстъпване за ползване от ИО-БАН.</p> <p>3. Монтиране на буйкови станции с датчици за наблюдение на набор от параметри в антропогенно натоварени водни тела, включително параметри, свързани с климатични изменения, като рН и парциално налягане на въглероден диоксид.</p> <p>Всичко това ще спомогне доизграждането на национален капацитет за изпълнението на Рамкова Директива за Водите и Рамкова Директива за Морска Стратегия, чиито цели са постигане на Добро Екологично Състояние на морската среда.</p> <p>Надяваме се, че МОСВ традиционно разпознава в БАН, и в частност в Института по океанология, партньор в усилията да се отговори на съвременните предизвикателства, свързани с управлението на околната среда по устойчив начин, и бихме искали да Ви уверим, че нашите експерти с готовност биха помогнали на МОСВ в процеса на идентифициране на проблеми, намиране на решения и формулиране на политики.</p>	<p>МОСВ и ИАОС, които са бенефициенти по процедури</p> <p>„BG16M1OP002-1.013 - Доизграждане на мрежите за мониторинг на количеството на водите“ и</p> <p>„BG16M1OP002-1.019 - Доизграждане и оборудване на мрежите за контролен и оперативен мониторинг на химичното състояние на подземните води“. По този начин Институтът по океанология би могъл както да съдейства с капацитет, така и да се ползва от (бъдещите) резултати по проектите.</p>
4.	Марта Георгиева Тома Белев Общински съветници в Столичен общински съвет, членове на	Предлагаме към Приоритет 5 „Въздух“ СЦ 1 „Засилване на биоразнообразието, “зелената” инфраструктура в градската среда, както и намаляване на замърсяването“ 048 “Мерки за намаляване на шума и за качеството на въздуха” да бъдат включени и мерки за намаляване на запрашаването на въздуха чрез отчуждаване и залесяване на частни терени, създаване и поддържане на зелени площи и улично озеленяване в София и други големи населени места в България. Необходимо е в зелената инфраструктура да се посочат изрично паркове, градини и улично	При планиране на средствата по Програмата се прилагат критериите за ефективност и ефикасност на вложените средства въз основа на принципа за „добро финансово управление“ В противен случай съществува риск да бъдат изразходвани значителни средства без да бъде постигнат очакваният

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
	<p>Постоянната комисия по опазване на околната среда, земеделие и гори</p> <p>marta.geo@gmail.com</p> <p>*След срок</p>	<p>озеленяване, които съгласно чл. 61 ал. 2 на ЗУТ са основа на зелената система, като озеленените площи за широко обществено ползване, предназначени за трайно задоволяване на обществени потребности от национално или общинско значение.</p> <p>Също така предлагаме в допустимите бенефициенти, освен общини да се включат и районите от населените места с районно деление, като администрации най-близки до хората и отговорни за поддържането на зелените системи в районите си на действие.</p> <p>С ОУП на София бяха устроени много паркове и градини, голяма част от които са частна собственост и с отпадане на мораториума върху тяхното застрояване ще бъдат унищожени в случай, че не бъдат отчуждени и управлявани като паркове. Тяхното наличие, обаче бе в основата на положителното становище по екологична оценка за изменението на ОУП през 2009г.</p> <p>Предложените мерки са за справяне с вторичното разпрашаване – зелена инфраструктура в градските зони, вкл. създаване/разширяване на „зелени пояси/зони“</p> <p>/намаляване на запрашаването на въздуха чрез създаване и поддържане на зелени площи/ следва да включва и отчуждаване от съответната община на частните терени в парковете и други подходящи за превръщане в паркове частни територии, както и тяхното последващо залесяване с дървесни видове, задържащи прах. Отчуждените терени ще бъдат обявени за общинска публична собственост с НТП Обществен селищен парк, градина.</p> <p>Придобиване на собственост от общините, които са посочени като потенциалните допустими бенефициенти по тези мерки е в съответствие с чл. 58, б.) от Предложение за РЕГЛАМЕНТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА за определяне на общоприложими разпоредби и ал. 2, съгласно която: За буква б) границите не се прилагат по</p>	<p>резултат. Това е необходимо за целите на изпълнението както на Националната програма за подобряване качеството на атмосферния въздух 2018-2024г., така и на Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030г. (в изпълнение на международните ангажименти и национални цели по отношение на емисиите на замърсители – съгласно изискванията на Директива (ЕС) 2016/2284). Следва да се има предвид, че основната цел на мярката за залесяване е намаляване на вторичното разпрашаване, като индикаторът за краен продукт е „Хектари зелена инфраструктура, подкрепена за други нужди извън изменение на климата“. Мярката е допълваща и подкрепяща основните инвестиции, адресиращи двата главни източника на замърсяване – битовото отопление и транспорта. В този смисъл ресурсът за зелени мерки в градска среда е силно ограничен и ще се разпределя чрез прилагане на подхода за интегрирани териториални инвестиции, като по мярката няма да е допустимо финансиране на елементи на паркова среда, включително изграждане на велоалеи, детски площадки и др.</p> <p>В тази връзка, отчитайки ограничения финансов ресурс, необходимостта от</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>отношение на операции, свързани с опазването на околната среда.</p> <p>Съгласно предварителна информация само в София има нужда от отчуждаване на 800 декара частни терени в досегашните паркове, които са заплашени от постепенно застрояване. Съгласно отговор на Столична община на журналистически въпрос: от 2007 до 2020 год. за изграждане на зелената система на София Столична община е отчуждила 100 частни имота с обща площ 299,275 декара за 18 107 146,00 лева (средна стойност 60 лв./м2).</p> <p>Според изявления по медиите има нужда да бъдат отчуждени още поне 800 декара за зелената система на София, което при тези разценки прави сума от 48 000 000 лева.</p> <p>Подобни проблеми с поддръжката на зелената система на градовете има в гр. Стара Загора.</p> <p>В тази връзка ние предлагаме в приоритет “Въздух” да бъдат планирани мерки за намаляване на запрашаването на въздуха чрез отчуждаване на частни терени, създаване и поддържане на зелени площи и улично озеленяване в София и други големи населени места в България на обща стойност 50 000 000 лева, като звеното към ОПОС с помощта на СОС (и други общини обект на наказателната процедура за КАВ), направи максимално детайлна обосновка и планиране на гореспоменатите мерки. Изключително важно е да се направи цялостен, задълбочен анализ, като могат да се използват данните от изпълнени научно-изследователски и др. проекти за урбанизирани територии.</p> <p>Ако средствата в тази ос не достигат, предлагаме да се ограничи мярката за извеждането на дизелови автомобили PRE-EURO и EURO 1 и подмяната им с незамърсяващи с ФПЧ МПС, които ще окаже много по-малък ефект върху чистотата на въздуха от запазването и създаването на нови паркове, градини</p>	<p>постигане на максимална озеленена площ срещу инвестиция бюджет, целта на интервенциите и съответно приложимия за тях индикатор, на този етап от преговорния процес целесъобразността на разходи за отчуждителни процедури не може да бъде обоснована.</p> <p>В заключение, УО на ОПОС обръща внимание, че на територията на СО, както и на другите общини с нарушено КАВ - потенциални бенефициенти, има регистриран значителен брой „кални петна“ в междублоковите пространства, свободни и пустеещи общински терени, които могат да се залесят и облагородят. Изграждането на храстови пояси по протежение на натоварените пътни артерии също не налага отчуждаване на земи. В този смисъл за изпълнението на целите на един потенциален проект по тази мярка не се налагат отчуждителни процедури.</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>и улично озеленяване.</p> <p>Мярката е в изпълнение на приоритетно направление от програмите за КАВ, които предвиждат създаване на зелени пояси, създаване, възстановяване и поддържане на зелени площи, извършване на залесителни мероприятия. Обръщаме внимание, че мярката е необходима не просто за подобряване качеството на въздуха в градовете със завишени емисии на ФПЧ10, обект на наказателна процедура в съдебна фаза срещу Р България. Мярката е необходима, за да се предотврати влошаване на настоящата ситуация и увеличаване на емисиите на ФПЧ10 и ФПЧ2.5. Констатираната към момента невъзможност за изкупуване от общини на частни терени на територията на градски паркове крие сериозни рискове от загуба на зелени площи, което от своя страна ще окаже непосредствено отрицателно въздействие върху КАВ. Още повече, има риск да се компрометират последователните усилия, които от няколко години централната и общинска администрации полагат за постигане на съответствие с нормите за ФПЧ10, както и предстоящия мониторинг и постигане на норми за ФПЧ2.5.</p> <p>Качеството на въздуха е комплексен проблем, за решаване на който следва да се възприеме цялостен, стратегически подход. Освен подмяната на отоплителни уреди от домакинства, засилване контрола върху използваните отоплителни уреди и горива, намаляване на транспортните емисии, от изключително значение е общините като минимум да запазят, а за препоръчване да разширяват и развиват зелените зони в урбанизираните територии със завишени прахови емисии.</p> <p>Считаме, че Р България следва да използва възможността и да планира в ОПОС 2021-2027 г. всички допустими за финансиране приоритетни мерки със стратегическо значение.</p>	
5.	Генади Кондарев	Програмата започва с описание на различни проблеми в постигането на целите на България в различни области на опазване и поддържане на	

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
	<p>Сдружение “За Земята”</p> <p>genady.kondarev@zazemiata.org</p> <p>*След срок</p>	<p>състоянието на околната среда. Независимо, че има добре описани проблеми спрямо европейските политики и средните индикатори за съюза, програмата не предвижда мерки, които покриват всички изтъкнати проблеми.</p> <p>Така например в областта на управлението на отпадъците става ясно, че страната не се е справила с европейската цел за минимум 50% рециклиране на битовите отпадъци към 2020 г. и е пълно фиаско с целта за рециклиране на строителни отпадъци от 70% към 2020 г., където става ясно, че дори не са известни цифрите свързани със сектора на строителството.</p> <p>Много от мерките за управление на отпадъци са разписани пожелателно и без конкретика. Фокусът остава изключително върху управление на битовите отпадъци. Загатва се за управление на индустриални отпадъци - може би защото езикът е едно към едно от използваните образци от ЕК или се очакват мерки по линия на приемната програма на ОПИК. Макар да е изтъкнато, че строителните отпадъци не се рециклират, няма никакви мерки за преодоляване на този пропуск и не се предлагат стимули за повторна употреба на материали от строителството. Това ни кара да отправим остра критика и да се запитае защо правителството така подминава вменяването на ангажменти на строителния сектор, който сякаш винаги се ползва с прекомерни привилегии. Покрай строителството на нови сгради, покрай огромните програми за реновиране в страната се депонират безусловно хиляди тонове бетон, мазилки, плоско стъкло и раздробени изолации, за повечето от които може да се осигури нов живот. С огорчение установяваме, че темата за строителните отпадъци, за която сме отправят въпроси към госпожа Малина Крумова още при предходното програмиране, не е разпозната и не е мръднала и на йота към намиране на решение.</p> <p>В документът се срещат и неволни неточности. Цитираме: “Приносът на страната ни към общоевропейската мрежа се изразява в защитени зони (33) с обща площ 41,5 млн.км2 (38,7 млн.км2 разположени на сушата, а 2,8</p>	<p>Предвидените мерки съобразяват анализи, констатации, препоръките и приоритетите от национални стратегически документи, както и от Националния доклад за България за 2019 г., както и правата и задълженията на участниците в процеса на управление на отпадъците съгласно законодателството. По отношение на строителните отпадъци обръщаме внимание, че в проекта на Националния план за управление на отпадъците 2021-2028 г. и Програмата за достигане на целите за рециклиране и оползотворяване на строителни отпадъци и отпадъци от разрушаване на сгради към него са анализирани проблемите със строителните отпадъци и са предложени конкретни мерки с различни източници на финансиране. В плана за действие към тази програма е предвидено чрез ПОС 2021-2027 г. да се финансират мерки за рециклиране на строителни отпадъци и за производство на рециклирани строителни материали.</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>млн.км2 - морска територия).” - Очевидно има грешка в площта и става дума за хил кв м - предвид, че цялата ни територия е около 111 хил кв км.</p> <p>В разделът/оста за Чистота на въздуха са и така болезнено необходимите програми за подмяна на неефективното отопление в бита:</p> <p>Оста смесва зелена инфраструктура и програми за отопление без ясна демаркация между двете области. Добре е да се заложи демаркация, за да знаят общините на какъв ресурс ще могат да разчитат за програмите си.</p> <p>Пак се предвижда 100% грант и няма финансови инструменти за отоплението - освен за крайно енергийно бедни домакинства, ние категорично не ободряваме даването на 100% грант и смятаме, че трябва да има самоучастие.</p>	<p>Допуснати технически неточности ще бъдат коригирани в текста на програмата.</p> <p>Основната мярка по Приоритет „Въздух“ е за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление, където съгласно предварителното индикативно разпределение ще се концентрира около 80% от ресурса, алокиран по Приоритета.</p> <p>В Национална програма за контрол на замърсяването на въздуха не е идентифицирана възможността за прилагане на финансови инструменти, като е отчетено, че „проблемът с качеството на въздуха по отношение на ФПЧ10 в общините в България е спешен“. За постигане на съответствие с нормите за фини прахови частици е необходимо да бъдат прилагани възможно най-всеобхватни мерки, във възможно най-кратки срокове. Опитът по настоящата процедура показва, че повечето общини, които са бенефициенти по процедурите за подмяна на горивни устройства, констатира липса на проявен</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>Отново няма достъп за финансиране до общини без доказани нарушения в КАВ. Склонни сме да приемем, че ПОС ще финансира само такъв тип общини, само защото проект за финансиране на програми за общини без доказани проблеми с КАВ е предвиден в НПВУ. Надяваме се това финансиране, което в момента варира ясно защо между 20 и 33 млн в различните текстове да бъде увеличено. Тогава ще има ясна и добра демаркация между програмите и достъп до финансиране за всички общини.</p>	<p>достатъчен интерес от страна на гражданите. Поради това при конкретните обстоятелства постигането на тази цел чрез 100% грант е с по-голяма степен на вероятност.</p> <p>В рамките на процедурата по ПОС 2021-2027 г. ще бъдат разработени критерии за приоритизиране на крайните получатели на помощта, като задължителни елементи ще бъдат: енергийна ефективност на жилищата, енергийна бедност и спестени емисии ФПЧ на инвестиран лев.</p> <p>В заключение, следва да се има предвид, че проектът на Предварителна оценка за приложимостта на финансови инструменти по ПОС 2021-2027 г. (съгл. разпоредбите на чл. 52, параграф 3 от проекта на Общ Регламент за периода 2021-2027) не идентифицира приложимост на ФИ по отношение на мерките за подмяна на отоплителни устройства.</p> <p>Значителен брой домакинства в страната използват за отопление твърдо гориво. В светлината на Решението на Съда на ЕС по дело C-488/15 от 5 април 2017 г., основната цел на приоритета е да допринесе за подобряване качеството на въздуха в общините, които са с регистрирани наднормени нива на ФПЧ,</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>Няма предвидени реформи във финансирането - например работа с МТСП за постепенно излизане от енергийните помощи.</p> <p>Не е предвидено какво правим с домакинства, които могат и искат да доплатят за по-добри и комплексни системи в домовете си над таваните на максимално допустима инвестиция?</p> <p>Всъщност никъде не се говори за тавани на инвестицията на едно домакинство, каквито са предвидени по някои от проектите за сгради в НПВУ - смятаме, че такива тавани са необходими, за да се предотвратят злоупотреби в обществените поръчки.</p> <p>В този смисъл препоръчваме общините да запазват собствеността върху инсталираните при 100% грант системи за няколко години, както е в програма LIFE, където се използва така наречената във вещното право форма на "отдаване за ползване". Това ще дисциплинира добре бенефициентите и ще предотврати злоупотреба, неизполване на отоплителните уреди или безстопанственост.</p>	<p>съгласно решението. Съответно и тези общини са от най-висок приоритет. Следва да се има предвид, че нуждите в сектор „околна среда“ за постигане ангажиментите на страната по екологичното законодателство са големи и индикативният финансов ресурс по Приоритет 5 по ПОС 2021-2027 г. е недостатъчен да покрие необходимите инвестиции в общините с нарушено КАВ.</p> <p>УО на програмата няма компетентност по отношение на социалните политики, водени от МТСП.</p> <p>В Националния план за възстановяване и устойчивост е предвидено създаване на услугата „едно гише“ като един от основните инструменти за информиране на гражданите по отношение на енергийната ефективност, където те ще могат да получат и консултация за подходящи алтернативи и за различните възможности за финансиране.</p> <p>На етап разработване на Насоки за кандидатстване ще бъдат изготвени пределно допустими цени за подмяната на отоплителни уреди на твърдо гориво с различните видове алтернативни решения. По отношение на</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>Добре е програмата за заложи индикатори за спестени емисии и енергия, за ефективност на системите, които ще се финансират.</p> <p>Доволни сме, че няма да се финансира газификация.</p> <p>Ако се започне с планове за постепенно преминаване на топлофикационните мрежи към ВЕИ топлина, ще имаме възможност да използваме европейски средства и в тази сфера. Като организация ще подкрепим подобна инициатива пред ЕК.</p> <p>Относно възможната демаркация подхвърляме следните спекулативни цифри с надеждата да подчертаят нуждата да се заложи демаркация. 442 млн евро са предвидени за чист въздух (зелена инфраструктура и отопление) - 170 ха зелена инфраструктура и 90 000 домакинства (последното по 3100 на домакинство, както е средно в ЛАЙФ = 279 млн ЛЕВА, ако сложим условна демаркация => остават 582 млн лв за 170 ха зелена инфраструктура = 1.6 млн лв на хектар зелена инфраструктура - звучи като баснословна сума и молим да се обоснове!)</p>	<p>възможността за прилагане на формата „отдаване за ползване“, предложението ще бъде консултирано с представителите на общините потенциални бенефициенти по процедурата.</p> <p>Залагането на индикатор за спестени емисии ФПЧ на ниво програма се консултира в рамките на преговорния процес. Енергийните спестявания не са в целите и обхвата на ПОС 2021-2027 г. Подмяната на топлоуредите на твърдо гориво с модерни незамърсяващи алтернативи ще има принос към енергийната ефективност, но основната задача на Приоритета е подобряване на КАВ.</p> <p>Въпросът е свързан с формулиране на политики и УО на ОПОС няма компетенции в тази посока. В този смисъл, обхватът на ПОС 2021-2027 г., версия 3, не предвижда инвестиции в топлофикационни мрежи.</p> <p>Автоматично рефериране към средните разходни норми по програма LIFE е неприложимо. По мярката за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление ще се алокира около 80% от ресурса по Приоритета, съгласно</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			предварителното разпределение.
Коментари в рамките на Общественото обсъждане, проведено на 12.3.2021 г.			
6.	Ралица Петрова „Денкшат България“ ООД	В контекста на това, че в сектор Отпадъци са планирани мерки и финансиране преобладаващо за общини във връзка с постигане на целите по отношение на рамковата директива за отпадъците и националното законодателство и на това, че една от дейностите е свързана с изграждането на центрове за повторна употреба и подготовка за ремонт и повторна употреба – до каква степен е предвидено отделяне на финансиране за бизнеса по тези мерки и до каква степен това финансиране ще бъде покрито от финансови инструменти?	Юридическите лица със стопанска цел са предвидени като допустими кандидати по приоритет Отпадъци и в програмен период 2014-2020 г., като за 2021-2027 г. се планира разширяване на обхвата на подкрепа. Относно центровете за повторна употреба и поправка, в момента се водят преговори същите да се финансират чрез подхода за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ), което да даде възможност да бъдат включени в грантовото финансиране. В тази връзка ще се наложи да бъде обследван въпросът за държавната помощ, но към настоящия момент, във версия 3 на програмата, се планират не само финансови инструменти, но и грантово финансиране на предприятия, специално по отношение на тази мярка.
7.	Ирина Мутафчийска гражданин	Оценките геореферирани ли са по компоненти и фактори на средата, с оглед приоритизация на финансирането на конкретни места, защото тези, които вече имат финансиране или имат по-добри качества на средата, би следвало да не са с приоритет. Изследвано ли е къде са замърсяванията?	Всички интервенции, планирани по програма „Околна среда“ 2021-2027 г. се базират на анализи в рамките на национални документи - инвестициите в секторите Води, Отпадъци, Биоразнообразие и Риск, стъпват на документи, които са тематично

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>Резултатите от цитираните анализи станали ли са част от интегрираните териториални стратегии (ИТС), на база, на които по-късно да се идентифицират интегрираните териториални инвестиции (ИТИ), защото остава усещането, че не сме стигнали до тази степен на подробност по отношение на финансирането и общата организация.</p>	<p>благоприятстващо условие за държавата-членка. Такъв документ за сектор Води е Национален инвестиционен план за ВиК сектора, който конкретизира къде, какво и в какъв размер трябва да се финансира. Едва когато този документ е наличен, ще може да поиска възстановяване от Европейската комисия на инвестираните средства в изпълнение на тези политики. По аналогичен начин са поставени Националният план за управление на отпадъците, Националният план за управление на риска от бедствия и Националната рамка за приоритетни действия по Натура 2000.</p> <p>ИТС се разработват на ниво NUTS2 – район за планиране. Те дават информация какви са проблемите и нуждите на съответния район. Не всички интервенции по програмите ще бъдат изпълнявани чрез ИТИ подхода. Има национални, хоризонтални интервенции и други – регионални, които ще се изпълняват чрез ИТИ. Разработването на ИТС попада в ресора на Министерство на регионалното развитие и благоустройството и Управляващият орган на ОПОС не е в позицията да се</p>

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
			произнесе по документите, които освен това са в етап на разработка. Финансирайки мерки чрез подхода ИТИ, УО на Програмата ще съобразява националните ангажменти в сектор “Околна среда”.
8.	Апостол Пенков НПО „Обществен център по околна среда и устойчиво развитие“ - Варна	Има ли достъпни описание на изискуемите документи и график за кандидатстване по дейност Повишаване на осведомеността в рамките на приоритет 2 – Отпадъци (<i>относно практиките и поведението във връзка с устойчивото потребление, кръговата икономика, мониторинга на отпадъците както и информационни и разяснителни кампании за заинтересованите страни и населението – бел. ред.</i>)?	Тези документи ще бъдат представени и съгласувани едва след одобрение на европейските регламенти, програма „Околна среда“ 2021-2027 г. и сформирание на Комитет за наблюдение на Програмата. Документите ще са достъпни както на страницата на програмата, така и в публичния модул на ИСУН (Информационна система за управление и наблюдение: http://umispublic.government.bg/opOPProfileFinExec.aspx?op=7), където процедурите се публикуват за обществено обсъждане преди да бъдат официално обявени. В допълнение, на страницата на Програмата се публикува Индикативна годишна работна програма, в която се залага графикът на обявяване на процедури за съответната година.
9.	Стефан Шилев Аграрен университет-Пловдив	Във връзка с приоритета за адаптацията към изменение на климата , налични ли са по Програмата мерки за повторно използване на водите в земеделието ? Ако няма такива – каква е причината?	Съгласно демаркацията между отделните програми, Европейският земеделски фонд финансира мерките, свързани със земеделие, т. е. тези

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		Макар отпадъчната вода да се използва в земеделието, тя бива зауствана във воден обект, което пряко касае ресора на Министерство на околната среда и водите, а повторната ѝ употреба е в контекста на „кръговата икономика“.	дейности не попадат в обхвата на ПОС 2021-2027 г. Относно проектите, свързани с изграждане на ВиК инфраструктура, регионалните прединвестиционни проучвания обследват всички възможности и налични технологии и при изграждането на обекти и инфраструктура се отчитат и повдигнатите въпроси. В допълнение, следва да се има предвид, че няма нормативно ограничение РПИП да предлагат там където е икономически поносимо и целесъобразно и решения за повторно ползване на пречистените води от ПСОВ.
10	Апостол Пенков НПО „Обществен център по околна среда и устойчиво развитие“ - Варна	Енергийната ефективност попада ли в обхвата на ПОС 2021-2027 г.?	Енергийната ефективност се финансира по линия на други източници – Програмата за развитие на регионите, Плана за възстановяване и устойчивост и др., и по тази причина е изключена от обхвата на ПОС, с цел избягване на двойно финансиране.
Коментари в рамките на Общественото обсъждане, получени в периода 12.3.2021 - 15.3.2021 г.			
11.	Генади Кондарев Сдружение “За Земята”	1. Много от мерките задават индикатори 0 през първите години. Наблюдава се тенденция да изместваме прилагането на мерките напред във времето заради изпълнението n+2 и така на практика да изместваме целите програмни периоди напред във времето. Повечето финансирани мерки са откровено спешни и това забавяне не е необходимо, а по-скоро трябва да има наваксване	1. Стойността на междинните индикатори е възможно да бъде актуализирана след като бъде приет Регламента за ЕФРР и КФ за програмен период 2021-2027 г.

№	Представител на Институция/ Организация	Коментар	Становище на УО на ОПОС
		<p>2. Предвижда се използването на водород за отопление. Много анализатори и изследвания вече предричат, че водорода за отопление ще загуби ценово пред термопомпите. Съветваме УО да не предвижда подобни инвестиции във водород, особено на този етап, когато технологиите не са утвърдени и е много лесно да се заложат средства уж за водород, а те да отидат за обикновена газова инфраструктура. Водородът наистина ще има своя роля през следващите десетилетия, но тя ще е предимно в индустрията и в електроенергетиката.</p> <p>3. Предлагаме, ако се залагат пилотни проекти в отоплението, то в този период да се помисли за финансиране на термопомпи - разбира се при финансово самоучастие от страна на домакинствата</p> <p>4. Транспортът не е описан като операция със стратегическо значение, но после се говори за финансови инструменти за закупуване на електромобили от граждани срещу предоставяне на дизелов автомобил за скрап. Надяваме се скоро да видим тази планирана мярка по-подробно разписана, за да има основа, на която да се коментира.</p>	<p>2. Възможността за подмяна топлоуреди на твърдо гориво с алтернативи, включващи комбинация от водород /използване на електролизьори/ и ВЕИ, се обследва в рамките на малка пилотна процедура за промотиране на водорода като източник на енергия, както и на иновативни подходи за отопление на еднофамилни жилищни сгради. Процедурата ще отчита и добрите практики по проект enefield.eu, който предоставя интелигентни енергийни решения за жилищни нужди.</p> <p>3. Термопомпите не са изключени от обхвата на финансиране по мярката за намаляване на замърсяването на въздуха от битовото отопление.</p> <p>4. Процедурата за подмяната на стари високоемисионни дизелови автомобили с електрически е пилотна и предвижда инвестиции чрез финансов инструмент.</p>